

Tózsza István

O sancta simplicitas!

Összefoglalás

2021-ben Magyarországon belpolitikai polémiahoz vezetett a kínai Fudan Egyetem tervezett magyarországi campusának ügye. Ennek kapcsán ez a kitekintés a következő kérdésekre keresi a választ: 2021-ben a világ különféle egyetemi rangsorait mely egyetemek vezetik?; Az egyes rangsorokat milyen szempontok alapján állítják össze? A magyar egyetemek milyen pozíciót foglalnak el ezeken a listákon – és milyen pozíciót foglal el a Fudan Egyetem –? Az egyetem-fejlesztési stratégiáknak milyen szempontokra célszerű helyezni a hangsúlyt, ha ezeken a listákon jobb helyezést szeretnének elérni? Ezt a kis áttekintést elolvasva mindenki – saját belátása szerint – állást foglalhat abban a kérdésben, hogy szüksége lehet-e a magyar felsőoktatásnak egyetem-importra.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: I23, I24

Kulcsszavak: egyetemi rangsorok, egyetem-fejlesztési stratégiák

PROF. DR. TÓZSA ISTVÁN, egyetemi tanár, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Neumann János Egyetemen, Településmarketing és Geostratégia Tudásközpont vezető (istvan.tozsza@uni-corvinus.hu).

Summary

In 2021, the case of the planned Hungarian campus of the Chinese Fudan University in Hungary has led to domestic political controversy. The present outlook seeks to answer the following questions: in 2021, which universities lead the various university rankings in the world? What are the criteria on the basis of which each ranking is compiled? What positions do Hungarian universities occupy on these lists – and what position does the Fudan University occupy? Furthermore, what aspects should university development strategies focus on if they want to achieve better placements on these lists? After reading this short overview, everyone can decide and take a position on the question as to whether Hungarian higher education may need university imports or not.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: I23, I24

Keywords: university rankings, university development strategies

EGYETEMI VILÁGRANGLISTÁK ÉS A MAGYAR EGYETEMEK – ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK

Ez az elemzés a világ legnagyobb négy egyetemi kiválósági rangsorát tekinti át a 2020, illetve a 2021. évre vonatkozóan. Az első tíz helyezett mellett megemlítsékre kerül a kínai Fudan Egyetem is, amelyre 2021-ben különös belpolitikai figyelem irányul Magyarországon, továbbá az összes magyar egyetem, amelyek ezeken a listákon szerepelnek – a világ legjobbjai között. Az áttekintés végén ajánlások találhatók, hogy a világranglisták indexelési módszereit tekintve milyen úton-módon nyílna lehetőség a magyar egyetemek pozícióinak az erősítésére, valamint, hogy mik lehetnének az egyetem-fejlesztési stratégiák lényeges elemei.

THE (Times Higher Education) World University Rankings

A THE (Times Higher Education) World University Ranking a világ felsőoktatási intézményeit (1) kutatás, (2) tudás-transzfer (impact) és (3) oktatás alapján rangsorolja.

- A kutatási szempont szerinti rangsorolást 2021-re például az Elsevier cég Scopus megnevezésű adatbázisában nyilvántartott 13,6 millió tudományos folyóiratban 2015-2019 között megjelent 86 milliónyi hivatkozás egyetemekhez rendelésével történt. Stratégiai szempontból a THE listán elért helyezés javítása érdekében egyszerű az irány megjelölése: az egyetem oktatóinak azt kell elérniük, hogy publikációikra minél nagyobb számban hivatkozzanak olyan folyóiratokban, amelyek szerepelnek a Scopus listán.
- A tudás-transzfer indikátort csak 2019-ben vezette be a THE. Lényege, hogy az ENSZ SDG (Sustainable Development Goals, azaz a fenntartható fejlődés célkitűzések) elveihez minél nagyobb mértékben illeszkedjenek az egyetem munkatársainak publikációi. Erre a THE minősítés részletes, 17 féle figyelőprogramot alkalmaz. Stra-

tégiai szempontból fontos, hogy az egyetem munkatársainak publikációiban, az (angol nyelvű) összefoglalásban, vagy (az angol nyelvű) címekben szerepeljen az SDG, vagy a „sustainable development” kifejezés.

- Az egyetemek oktatási szempont szerinti rangsorolásában fontos kritérium az egy oktatóra jutó hallgatók száma, ami úgy kedvezőbb, ha minél kisebb, valamint a nemzetközi hallgatók aránya, ami úgy kedvezőbb, minél magasabb. Ezen felül a női-férfi hallgatói létszám aránya is fontos, főként a magasabb női mutatóval.

A magyar egyetemek a THE listán – amely 2021-ben 1526 felsőoktatási intézményt tartalmaz – a középmezőnyben és az utolsó harmadban helyezkednek el, nyilván a hozzájuk köthető publikációk nemzetközi tekintetben és Scopus viszonylatban kevésbé versenyképesek. Oktatás szempontjából viszont nem állnak rosszul. Az 1. táblázatban, ha a világ 10 legjobb THE egyetemével (megemlítve a 2021-ben Magyarországon a belpolitikai figyelem központjába került kínai Fudan egyetemet is) összehasonlítjuk a listán szereplő 9 magyar egyetemet, megállapítható, hogy a stratégiai fejlesztésnek szinte mindenütt két elvárása mutatkozik: egyrészt az oktatói létszám növelése (az egy oktatóra jutó hallgatói létszám leszorítása), másrészt a külföldi hallgatók számának növelése. A hallgató/oktató arány egyedül a SOTE-n versenyképes. A nemzetközi hallgatók száma a SOTE-n kitűnő, Pécsen, Debrecenben és Szegeden elfogadható – ha a világ legjobbjaihoz mérjük. A „gender” arány Magyarországon minden egyetemen kivéve – érthető okokból – a BMKE-t, szintén kiváló.

1. táblázat: *THE World University Ranking, a THE egyetemi kiválósági rangsor 2021-ben*

Rangsor (Oktatás)	Egyetem	hallgatók száma	hallgató/ oktató	külföldi hallgatók	nő/férfi hallgató
1.	Oxford (UK)	20 774	11.1	41%	46:54
2.	Stanford (USA)	16 223	7.4	23%	44:56
3.	Harvard (USA)	21 261	9.3	25%	49:51
4.	Caltech (USA)	2 238	6.3	33%	36:64
5..	MTI (USA)	11 276	8.4	34%	39:61
6.	Cambridge (UK)	19 370	11.0	38%	47:53
7.	Berkeley (USA)	39 918	19.8	17%	51:49
8.	Yale (USA)	12 910	6.0	20%	50:50
9.	Princeton (USA)	8 091	8.0	23%	46:54
10.	Chicago (USA)	14 292	5.9	31%	46:54
... 70.	Fudan (Kína)	32 597	11,2	13%	52:48
...					

Rangsor (Oktatás)	Egyetem	hallgatók száma	hallgató/ oktató	külföldi hallgatók	nő/férfi hallgató
Etalon: a legjobb 10 átlaga:		16 635	9,3	28,5	45:55 (0,8)
401-500.	SOTE	10 945	9,4	32%	69:31 (2,2)
601-800.	ELTE	27199	14,8	10 %	63:37 (1,7)
601-800.	Pécs	16 798	11,7	24%	57:43 (1,3)
801-1000.	Debrecen	26 938	14,1	21%	55:45 (1,2)
801-1000.	Szeged	18 859	12,1	20%	56:44 (1,2)
1001 <	BMKE	19 415	17,7	11%	31:69 (0,4)
1001 <	SZIE	13 198	17,9	11%	48:52 (0,9)
1001 <	Corvinus	11 232	24,9	16%	53:47 (1,1)
1001 <	Miskolc	9 322	18,0	4%	n. a.
Összes: 1526	Stratégiai szempontok:	minél több	minél kevesebb	minél nagyobb	minél magasabb

Forrás: saját szerkesztés a www.timeshighereducation.com adatbázisból

QS World University Rankings

Jelenleg az egyik legnépszerűbb, legközismertebb egyetemi rangsor a QS (Ququarelli Symonds – a megalkotója nevéből) World University Rankings, amely 2004 óta működik. Ennek az indexnek az összetétele a következő tényezőkből adódik:

- 40% tudományos ismertség (academic reputation)
- 20% hallgatóság
- 20% idézettség a Scopus index alapján
- 10% munkaerőpiaci, munkaadói vélemény
- 5% a nemzetközi hallgatók aránya
- 5% nemzetközi kar.

Látható, hogy ebben az esetben az egyetemek nemzetközi tudományos elismertsége és aktivitása (40 + 20 %-kal) döntően befolyásolja a rangsort. A tudományos ismertséget 100 ezer akadémiai/egyetemi tudományos besorolású szakember által visszaküldött kérdőív alapján, míg a munkaadói véleményt (amely 10 %-ot nyom a latban) 50 ezer munkaadó cég képviselői által visszaküldött kérdőív alapján sorolják be. Objektív – tehát nem véleményeken alapuló – összetételei a rangsorolásnak a Scopus idézettség (20%) és a hallgatói adatok (10%), különös tekintettel a külföldi hallgatóság arányára (5+5%). Összességében tehát a QS rangsorolás 60-40%-ban szubjektív, illetve objektív adatokon alapul. A 2. táblázat mutatja a 2021-es rangsor főbb tételeit – magyar szempontból. Az első tíz legmagasabb presztízsű egyetem között 5 USA-beli, 4 angol és 1 svájci intézmény áll. A magyar szempontból érdekes, hogy a kínai Fudan is előkelő helyen szerepel. Végül azok az egyetemek következnek, amelyek a kelet-közép-európai régióban működnek, úgymint az osztrák, cseh és lengyel egyetemek, amelyek megelőzik az összes magyar egyetemet.

2. táblázat: QS World University Ranking, a QS egyetemi kiválósági rangsor 2021-ben

Rangsor	Egyetem	Index
1.	MIT – Massachusetts Institute of Technology (USA)	100
2.	Stanford (USA)	98,4
3.	Harvard (USA)	97,9
4.	Caltech – Californian Institute of Technology (USA)	97
5.	Oxford (UK)	96,7
6.	ETH (Svájc)	95
7.	Cambridge (UK)	94,3
8.	ICL – Imperial College London (UK)	93,6
9.	Chicago (USA)	93,1
10.	UCL – University College London (UK)	92,9
11-33: NUS (Szingapúr), Princeton (USA), Nanyang (Kína), EPFL (Svájc), Tsinghua (Kína), Pennsylvania (USA), Yale (USA), Cornell (USA), Columbia (USA), Edinburgj (UK), Michigan (USA), Hong Kong (Kína), Peking (Kína), Tokyo (Japán), John Hopkins (USA), Toronto (Kanada), Hong Kong SAR (Kína), Manchester (UK), Northwestern (USA), Berkeley (USA), Australian (Ausztrália), King's College (UK), McGill (Kanada)		
... 34.	Fudan (Kína)	79,9
...		
A magyar egyetemek előtt járó kelet-közép-európai „versenytársak”		
...150.	Bécsi Egyetem; és 191. TU Wien; (Ausztria)	50,3; 44,0
...260.	Károly Egyetem (Cseh) és 265. Innsbruck; és 275. Graz (Ausztria)	36,7; 36,2; 35,5
...321.	Varsói Egyetem; és 326. Jagelló Egyetem (Lengyelország)	32,3; 31,9
...342.	Vegyipari (Cseh); és 362. Kepler (Ausztria); és 432. Műszaki (Cseh)	31,5; 30,0; 26,4

Forrás: saját szerkesztés a www.topuniversities.com adatbázisból

A QS 2021-ben mintegy 5000 felsőfokúnak tekinthető oktatási intézményt vizsgált meg, és ebből 1186-ot szerepeltetett a világegyetem listáján. A magyar egyetemek ebben az évben is a középmezőnyben szerepelnek, köztük az első helyen áll az 500. és az 510. helyezés között a Szegedi Tudományegyetem. Érdekesség, hogy míg a THE felsőoktatási rangsor listán a SOTE szerepelt – a magyar egyetemek között a legjobbként –, 2021-ben kimaradt a QS lista első 1186 egyeteme közül. Az egyetemi QS elismertségi, reputációs index pontos értéke – amennyiben 20 alatti – sajnos már fel sincs tüntetve a QS rangsorban (Lásd: 3. táblázat).

3. táblázat: A magyar egyetemek a QS egyetemi kiválósági rangsorban 2021-ben

Rangsor	Egyetem	Index
501-510	Szeged	mind 20 alatti
521-530	Debrecen	
601-650	ELTE	
651-700	Pécs	
801-1000	BMKE	
801-1000	Corvinus	
801-1000	SZIE	
801-1000	Miskolc	
Összes rangsorolt egyetemek száma: 1186		

Forrás: saját szerkesztés a www.topuniversities.com adatbázisból

Stratégiai javaslat lehet ebben a helyzetben a magyar egyetemek részére, ha a külföldi hallgatói létszámot és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatásokat tudják növelni (5+5%). A hallgatói index (20%) növelésére is lehetőség van a létszám és a hallgató/oktató arány növelésével, illetve javításával. Szintén lehet javítani a Scopus idézettséget – ahogy ez említésre került a THE rangsor esetében. A rangsorolás fele viszont (a kutatók és a munkáltató világközösségének összesített véleménye) már nehezen, vagy sehogy sem befolyásolható. Kérdés, hogy milyen kritériumok alapján kerül/t kiválasztásra a véleményt-formáló 100 ezer kutató és az 50 ezer munkaadó?

Természetesen a világ legjobb egyetemei között szerepelni, még ha 1200-ból a 801. helyen is – rangot jelent. (Az azerbajdzsáni Western Caspian University például a maga 601. helyezésével úgy hirdeti magát, hogy a világ legjobb egyetemei közül való – tehát nincs ezen mit szégyelleni egy ilyen erős mezőnyben.)

Academic Ranking of World Universities

Az ARWU (Academic Ranking of World Universities) a világ egyetemeit tudományos értékük alapján rangsorolja 2003-tól kezdve. Ezt a minősítést egy sanghaji egyetemen dolgozták ki, ezért „sanghaji rangsornak” (Shanghai Ranking) nevezik. Kétségtelenül ez az egyik leg-rangosabb lista, pusztán tudományos (tehát nem oktatási) szempontból. Ezek szerint 2020-ban a világ 10 legerősebb egyetemeinek sorrendje az alábbi amerikai hegemoniát tükrözi (www.shanghairanking.com alapján):

1. Harvard (USA) 100 pont. 2. Stanford (USA) 74,2 pont. 3. Cambridge (UK) 70,6 pont. 4. MIT – Massachusetts Institute of Technology (USA) 69,6 pont. 5. Berkeley (USA) 65,8 pont. 6. Princeton (USA) 61,1 pont. 7. Columbia (USA) 58,6 pont. 8. Caltech – Californian Institute of Technology (USA) 57,7 pont. 9. Oxford (UK) 57,2 pont. 10. Chicago (USA) 54,6 pont.¹

A pontszámokat az alábbi indexekből számítják:

- Alumni (10 %) és Award (20%): a Nobel díjasok, vagy más tudományterületeken nemzetközi díjat nyert, az egyetemhez köthető tudósok, kutatók száma. Összesen 30%;
- HiCi (highly cited), azaz magas idézettségű és impakt faktorú kutatók száma az egyetemen (20%);
- N&S, a Nature-ben, vagy a Science-ben publikált tanulmányok száma (20 %);
- PUB, azon publikációk száma, amelyek az SCI (Science Citation Index) és az SSCI (Social Science Citation Index) nyilvántartásában szereplő folyóiratokban jelennek meg (20 %);
- PCP (per capita performance), az egy főre jutó publikációk mennyisége az adott évben (10 %).

Az indexelési szempontokat tekintve nyilvánvaló, hogy az ARWU az angol nyelvterületen tevékenykedő egyetemi kutatóknak kedvez. Kínai, francia, német, orosz, spanyol, olasz, arab vagy netán magyar nyelven a mutató PCP 10%-os összetevőjét lehet jó eséllyel teljesíteni. Csak kiemelkedő tehetségű, angol nyelven alkotó tudósok, kutatók, professzorok „engedhetik meg” maguknak, hogy a PUB, esetleg az N&S 20-20%-os teljesítményét teljesítsék. Jól látszik ez az egyetemi rangsorban is. A 100 pontos Harvardot követő egyetemek közül a 2. helyezett már csak 74 pontos, az 5. már csak 65 pontos, a 10. csak 54 pontos. Tehát az 1000 egyetemet szerepeltető listán már az első tíz helyezett között 50 %-os a csökkenés mértéke. Ebben az erős mezőnyben a Fudan Egyetem a 100. helyezett volt 2020-ban, 25,5 ponttal és a többi 900 egyetem pontszáma 25-nél kevesebb, nem is publikálják, csak a sorrendet. Ezen a listán a magyar egyetemek közül 5 szerepelt 2020-ban (4. táblázat)

4. táblázat: a magyar egyetemek az ARWU egyetemi kiválósági rangsorban 2020-ban

Rangsor	Egyetem	Alumni	Award	HiCi	N&S	PUB	PCP
601-700.	ELTE	10,9	0	0	7,5	27,1	11,5
601-700.	Szeged	0	12,9	0	2,5	23,2	10,5
801-900.	BMKE	9,4	0	0	4,8	22,1	9,3
901-1000.	SOTE	0	0	0	6,3	22,5	9,2
901-1000.	Debrecen	0	0	0	3,4	23,1	9,2
100.	Fudan	0	0	21,0	22,4	70,6	22,0
Az ARWU top 10 átlaga:		63,6	82,1	53,3	52,2	53,4	60,7

Forrás: saját szerkesztés a www.shanghairanking.com adatbázisból

Megállapítható, hogy az ELTE és a BMKE „régí” Nobel díjazottjai kivételével, csak a Szegedi Tudományegyetem tud felmutatni nagyobb nemzetközi elismeréseket. A magas idézettségű munkatársak vagy kevesebb tanulmányt tudnak megjelentetni az SCI folyóiratokban, vagy tehetségük okán már külföldön, más egyetemek égisze alatt publikálnak.

Round University Ranking

Talán a legsokoldalúbb választási lehetőséget a RUR (Round University Ranking) lista nyújtja. Publikus része 1150 felsőoktatási intézményt tartalmaz, melyeket 2010-től folyamatosan rangsorol 4 küldetés (oktatás, kutatás, nemzetközi sokszínűség és pénzügyi fenntarthatóság) összesen 20 részletező indikátora szerint.

Az alábbi honlapon (<https://roundranking.com/ranking/world-university-rankings.html#world-2021>) 2010-től 2021-ig mind az 1150 egyetem helyezése látható összesen 20 féle részletezés szerint. 2021-ben ebben a rangsorban a világ első tíz legjobb egyeteme, illetve ugyanebben a rangsorban a magyar egyetemek helye a négyféle (egyenként 4 konkrét értékelést és listát tartalmazó: oktatás, kutatás, nemzetköziség, fenntarthatóság) szempont szerint értékelve az alábbi volt (5. táblázat)

5. táblázat: A RUR egyetemi kiválósági lista a TOP 10, a Fudan és a magyar egyetemek feltüntetésével 2021-ben

Oktatás	Kutatás	Nemzetköziség	Fenntarthatóság
1. Caltech (USA) 100	1. Harvard (USA) 100	1. Ecole PFL (Svájc) 100	1. Caltech (USA) 100
2. Harvard (USA) 99,242	2. NTU (Szingapúr) 98,748	2. ETH (Svájc) 99,544	2. Harvard (USA) 98,051
3. Stanford (USA) 98,421	3. Berkeley (USA) 97,6	3. ICL (UK) 98,618	3. Karolinska (Svéd) 96,367
4. MIT (USA) 98,278	4. ICL (UK) 97,592	4. UCL (UK) 96,875	4. Postech (D-Korea) 96,234
5. IIS (India) 97,797	5. Adelaide (Ausztrália) 96,822	5. Cambridge (UK) 96,356	5. IIS (India) 96,208
6. Yale (USA) 97,043	6. Sydney (Ausztrália) 96,788	6. Australian (Ausztr.) 96,214	6. Rockefeller (USA) 94,64
7. KAIST (D-Korea) 97,037	7. C Hong Kong (Kína) 96,479	7. NUS (Szingapúr) 95,402	7. Oxford (UK) 94,623
8. TUMS (Irán) 96,729	8. Australian (Ausztr.) 96,347	8. Oxford (UK) 94,953	8. ICL (UK) 94,607
9. Pennsylvania (USA) 96,365	9. RWTH (Német) 96,194	9. King's College (UK) 94,689	9. Istanbul TU (Török) 94,472
10. SNS Pisa (Olasz) 96,115	10. Karolinska (Svéd) 95,931	10. Genf (Svájc) 94,528	10. GIST (D-Korea) 94,394
...30. Fudan (Kína) 91,479	...175. Fudan (Kína) 77,594	...350. Fudan (Kína) 58,771	...39. Fudan (Kína) 90,191

Oktatás	Kutatás	Nemzetköziség	Fenntarthatóság
...72. Közép-Európai E. 83,735	...429. Közép-Európai 54,876	...40. Közép-Európai E. 89,287	...286. Közép-Európai 72,428
...133. Debrecen 74,957	...469. SOTE 49,754	...359. SOTE 58,112	...345. SOTE 68,259
...175. SOTE 69,74	...498. Szeged 47,629	...378. Debrecen 56,714	...479. Szeged 58,761
...275. Szeged 62,556	...501. ELTE 47,207	...379. ELTE 56,631	...505. Debrecen 56,44
...391. ELTE 54,961	...572. Debrecen 40,62	...419. Szeged 52,541	...531. ELTE 53,79
Összes rangsorolt egyetem: 1150			

Forrás: saját szerkesztés a www.roundranking.com adatbázisból

6. táblázat: Az összesített RUR rangsor 2021-ben

1. Harvard (USA) 100,000	2. Californian Inst. of Technology /Caltech (USA) 99,636
3. Stanford (USA) 97,050	4. Imperial College London (UK) 96,742
5. Karolinska Inst. (Svéd) 96,609	6. Massachusetts Institute of Technology /MIT (USA) 96,370
7. Oxford (UK) 96,167	8. ETH Zürich (Svájc) 94,629
9. Cambridge (UK) 94,383	10. Columbia (USA) 94,132
...59. Fudan (Kína) 84,455	Magyarok: ...182. Közép-Európai Egyetem 73,466
...339. SOTE 61,870	...377. Debrecen 59,065
...416. Szeged 56,548	...464. ELTE 53,184
Összes rangsorolt egyetem: 1150	

Forrás: saját szerkesztés a www.roundranking.com adatbázisból

Megjegyzendő, hogy a RUR listák szerint 2010-2016 között a Budapesti Corvinus Egyetem is szerepelt az első 1150 egyetem között:

- 2010-ben a 479. helyen,
- 2011-ben a 496. helyen,
- 2012-ben az 572. helyen,
- 2013-ban a 639. helyen,
- 2014-ben a 645. helyen,
- 2015-ben a 679. helyen és
- 2016-ban a 665. helyen.

2017-től viszont már egyáltalán nem szerepel az első 1150 egyetem között a RUR listán. Ennek az lehet az oka, hogy 2015-ben történt meg a Corvinus „profilváltása” az üzleti iskola,

a business school irányában. Ennek jegyében az akkori vezetés felszámolta, leépítette a környezettudományi vonalat, annak sokrétű nemzetközi kapcsolatával és a fenntarthatóságot az SDG (Sustainable Development Goals) mutatókat képviselő, magas szintű publikációs aktivitásával.²

Ennek tanulsága az egyetemi léttel járó universitas elvének a fenntartása. A minél sokszínűbb, minél több tudományterületet integráló oktatás és kutatás, illetve publikációk, a környezettudomány és a fenntarthatóság (SDG) témakörének a megjelenése.

ÖSSZEFOGLALÓ STRATÉGIAI IRÁNYELVEK A MAGYAR EGYETEMEK RÉSZÉRE

- A Scopus hivatkozásokkal rendelkező publikációk ösztönzése.
- A külföldi szakmai kapcsolatépítés ösztönzése, közös publikációk megjelentetése.
- A külföldi hallgatói és oktatói mobilitás lehetőség szerinti növelése.
- A nemzetközi konferenciákon való részvétel növelése.
- Nemzetközi konferenciák szervezése.
- A környezettudományi (földrajzi, gazdaságföldrajzi, geopolitikai, greostratégiai, várospolitikai, fenntarthatósági, környezetmenedzsment stb.) szakterületek erősítése – az adott egyetemi fő profiltól (pl. orvostudományi, gépgyártási, informatikai, jogi, közgazdasági, közigazgatási) függetlenül is.
- Az egy oktatóra jutó hallgatói létszám 10 alá történő csökkentése.
- Magasabb nemzetközi presztízsű egyetemekkel – mint akár a Fudan, vagy bármelyik más egyetem az első 100-ból – joint degree képzések indítása.
- Magasabb nemzetközi presztízsű egyetemekkel – mint akár a Fudan, vagy bármelyik más egyetem az első 100-ból – szoros együttműködés kialakítása, közös programok indítása.

A fentieket is tartalmazó egyetemfejlesztési stratégiákkal talán elősegíthető, hogy a legismertebb nemzetközi egyetemi kiválósági rangsorok középmezőnyébe kerülhessenek a hazai egyetemek, illetve az utolsó harmadába sorolt magyar egyetemek jobb minősítést érheszenek el. Azt is látni kell azonban, hogy a mezőny rendkívül erős. Nem csak a magyar egyetemek „küzdenek” a Scopus hivatkozásokért, a külföldi kapcsolatépítésért, hanem több száz egyetem szerte a világban, amelyek mind a magyar egyetemek előtt helyezkednek el az összes világanglistán. Rendkívül nehéz tehát előre jutni ezeken a listákon – szinte lehetetlen feladat, és ez nem pénz kérdése, nem az egyetemi épületek modern volta határozza meg a lehetőségeket, kivéve az orvostudományi, biotechnológiai, kémiai, fizikai és a műszaki vonal műszerellátottságát. De ha megnézzük az egyetemi rangsorolásokat, sehol sem fordul elő olyan szempont, ami a felszereltséget, a rendelkezésre álló eszközök és műszerek minőségét, árát „díjazná.” Tudással lehet előre jutni a listákon, vagy még inkább a tudás angolszász nyelvű és rendszerű menedzsmentjével – de itt hatalmas a verseny és a THE, QS, ARWU, RUR megnevezésű „versenypályákat” a győztesek adottságainak megfelelően alakították ki, elsősorban az USA egyetemi kutatóinak és oktatóinak nemzetközi kapcsolatrendszerét favorizálva.

KÍNAI „NAGYSÁRKÁNY” MAGYARORSZÁGON

Egy vizsgálat (Dobos et. al, 2021) kimutatta, hogy a kelet-közép-európai térségben a lengyel-cseh egyetemek megelőzik a magyarokat, akik szintén előzik a szlovákokat és a románokat, de még a legjobbak is az egyetemi rangsorok középmezőnyéig juthatnak el. Az egyik következtetés az, hogy a közép-európai egyetemi kutatók közül a tehetséges fiatalok angolszász és nyugat-európai egyetemekre kijutva – és ott is maradva – próbálnak tudományos vonalon sikereket elérni. A másik fontos megállapítás pedig az, hogy az itthon maradottak próbálnak olyan nyugat-európai és amerikai társszerzőkkel közösen publikálni, olyan szaklapokban, akiket, és amiket jegyez a nemzetközi mezőny. Van olyan elgondolás is, hogy a Scopus⁵ jelenlegi mennyiségi indikátorai mellett a minőségit is bevezessék (Csomós, 2017), mert így, ad absurdum, egy éles kritika is javíthatja egy szerző idézettségi indexét. Mindez azonban elég nehezen járható út arra, hogy a közép- és kelet-európai egyetemek valaha is felzárkózhassanak a nyugat-európai és az amerikai egyetemeknek kedvező ranglisták első harmadába. Erre csak olyan, dinamikusan növekvő gazdasági világhatalom képes, mint Kína.

Amikor tehát el kell fogadni azt a tényt, hogy a kelet-közép-európai egyetemek között a 37 magyar egyetem nem fog tudni olyan diplomát kiadni hallgatóinak, amelyet a világon a jelenleg működő egyetemi rangsorok legalább az első 100-ban indexelnek, a közös diplomák kiadása felértékelődik. Nem véletlen, hogy a magyarországi egyetem-fejlesztési stratégiái szempontok között kettő is arra ösztönöz, hogy egy olyan egyetemhez minél szorosabban csatlakozzanak intézmények, amely már benne van a legjobbak között. Így, a magyar egyetemeken végző külföldi és magyar hallgatók olyan diplomához jussanak – könnyebben, mintha erre külföldön kényszerülnének – amely a világon a legmagasabb szakmai elismerést jelenti. Meg kellene tehát becsülni azt a lehetőséget, amit a Fudan és a Közép-Európai Egyetem jelenthet, vagy jelentett a magyar felsőoktatásban, de minden olyan lehetőséget, amely legalább a legjobb 100 egyetem valamelyike kínálna Magyarországnak.

A Magyar Nemzeti Bank közreműködésével 2017-ben megállapodás született a kecskeméti Neumann János Egyetem és a kínai Fudan Egyetem között közös képzés indításáról. Végül, 2018-ban a Magyar Nemzeti Banknak a Budapesti Corvinus Egyetemen jelen lévő képzéséhez csatlakozva, megállapodás született az ún. joint degree, azaz közös diploma kiadását illetően, és egy MBA képzés – magyar hallgatóknak is elérhetően – 2019-ben el is indult. Ez nem jelenti azt, hogy a Corvinus ezzel előbbre lépett volna a világ-ranglistákon, de azt igen, hogy fudani diplomát adhatott ki, többek között olyan magyar hallgatóknak is, akiknek ehhez nem kellett Kínába utazniuk több évre. Ez nem jelentette azt, hogy a Fudan „kolonizálta” volna a Corvinust, vagy mérhető módon hallgatókat szívott volna el a többi magyar egyetemről. Ahogy egy kínai közmondás tartja: amikor a nagysárkány vidékre utazik, nem lesz ott erősebb, mint egy helyi gyík.

Amikor 2021-ben a belpolitikai csatározások fókuszába került a Fudan Egyetem budapesti campusának a létesítése, az ellenzéki politikusok fő érve a beruházás pénzügyi vonatkozásán túl az volt, hogy a kínai „nagysárkány,” a Fudan, majd elszívja a hallgatókat a magyar egyetemekről, vagy – finoman szólva – kínai gazdasági érdeket szolgál az itteni megjelenése.

E tanulmány Szerzője éppen a 2021. évi belpolitikai viták miatt döntött úgy, hogy elvállal-

ja – kíváncsiságból, politikai felhangoktól mentesen – egy Corvinus-Fudan relációban született angol nyelvű diplomamunka bírálatát. Tudni kell, hogy a Szerző 1980-ban állt munkába a Magyar Tudományos Akadémián, s 20 év kutatómunka után 2000-ben került a felsőoktatásba az egykori Államigazgatási Főiskolán át a volt Közgazdaságtudományi, azaz a későbbi Corvinus Egyetemre. Ott és 2016-tól a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen is tanszék- és intézetvezetőként több száz szakdolgozatot, diplomamunkát volt alkalma olvasni, bírálni 20 év alatt, 2001 és 2021 között. Kíváncsian olvasott tehát el egy olyan egyetemi kooperációban született szakdolgozatot, amely a világ egyik legjobb egyeteme oktatási rendszerének a kimeneti terméke. (A Fudan a több mint másfélezer, a listákra egyáltalán feljutott versenyző közül az egyes világranglistákban a 70., 34., 59. és 100. helyezéseket mondhatja magáénak 2021-ben.) E tanulmány Szerzője azt kell, hogy mondja, hogy szakdolgozatban, diplomamunkában, tehát BA vagy MA szakon az általa ismert társadalomtudományok terén messze ez volt a legjobb dolgozat, amit valaha olvasott. Kettő kínai és egy magyar egyetemi oktató témavezetése mellett készítette el egy magyar hallgató. (Emlékezzünk: a jó egyetemeken az egy oktatóra jutó hallgatók száma 10 alatt van; tehát az egyetem részéről teljesíthető, megengedhető a több konzulens.) Magyar viszonylatban – mivel több egyetem doktori iskoláiban is oktat a Szerző –, azt kell, hogy mondja, hogy ez a diplomamunka PhD, azaz doktori disszertáció színvonalat képviselt, és csak a diplomamunka műfaja miatti rövidebb terjedelme jelentett különbséget. Tehát, a fudani világszínvonal az oktatásban igenis „tetten érhető.”

A magyar felsőoktatás kimeneti eredményeit egészen biztosan javítja, ha bármelyik, a világranglisták élvonalában jegyzett egyetem hajlandó közös képzéseket indítani, s nem kell attól tartani, hogy az így beengedett kínai „nagysárcányok,” vagy éppen amerikai „nagyemő” bármilyen negatív hatást gyakorolnának a magyar egyetemekre – ahogy jelen fejezet címében idézett kínai közmondás is tartja.

Megfontolandó viszont – nem csak Kelet-Közép és Kelet-Európának, tehát a volt európai szocialista országoknak, hanem Kínának, vagy Oroszországnak is –, egy olyan, a világ felsőoktatási intézményeit rangsoroló versenypálya kialakítása, amely nem kifejezetten az angolszász világra van szabva. Az említett magyar egyetemek mellett, olyan kisebb egyetemek is, mint a Nemzeti Közzolgálati Egyetem, szintje ontják a publikációkat – elsősorban magyar nyelven, de még ha angolra fordítják is egy részüket, ezt a hatalmas kutatói aktivitást és az elért eredményeket egyáltalán nem jegyzi a világranglisták, a nemzeti nyelveken megjelenő publikációkat egyedül a kínai alapítású ARWU index veszi figyelembe a pontozásnál 10 % erejéig. Amennyiben elfogadjuk azokat a geostratégiai vizsgálatokat és előrejelzéseket, miszerint a világgazdaság súlypontja Eurázsia felé tolódik (Csizmadia, 2020), nem szerencsés megoldás sem a kínai, sem az orosz, sem a kelet-közép-európai gazdasági érdekek szempontjából, ha az egyéni tudományos siker érdekében a letehetségesebb eurázsiai egyetemi kutatók és oktatók amerikai és nyugat-európai egyetemeket „gazdagítanak” azért, mert a Scopus kimutatásokra építkező világranglisták azokat mutatják ki legjobbaknak. A Scopus mérőrendszerben az eurázsiai egyetemi kutatóknak és oktatóknak „összekötözött lábbal” kell versenyt futniuk az angolszászokkal. Ezt a Szerző húsz év felsőoktatási tapasztalat birtokában kijelentheti, azzal együtt is, hogy angol nyelv- és irodalomszakos tanári diplomával is rendelkezve, számára soha nem okozott gondot angol nyelven publikálni.

Olyan makro-regionális, eurázsiai egyetemi ranglistát kell kialakítani, kínai, orosz és kelet-közép-európai egyetemminősítési alrendszerekkel, amelyek a nemzeti nyelveken nyújtott publikációs és fejlesztési eredményeket is erőteljesen figyelembe veszik az egyetemek esetében, mégpedig az oktatói és hallgatói létszámmal arányosan súlyozva, hogy a kisebb egyetemek se essenek ki ab ovo a verseny élvonalából. Az ilyen diplomák munkaerőpiaci elismertségét kormányközi egyezmények biztosíthatják.

Hogy egy ilyen „Visegrádi 4”, vagy kelet-európai, orosz, vagy kínai, illetve eurázsiai „university ranking” index milyen, országonként egységesen hozzáférhető, könnyen beszerezhető adatokra építhetne – egy másik tanulmány témája. A jelenlegi világranglisták, ahogy ez a tanulmány is bizonyítja, egyáltalán nem helyeznek hangsúlyt sem a szakterületi kiválóságra – például egy magyar Táncművészeti Egyetemre – sem a nemzeti, például a magyar nyelven történő kutatásra, vagy az oktatási színvonalára, sem például a Magyar Tudományos Művek Tárában nyilvántartott magyar nyelvű publikációkra. Ezt, a nemzeti nyelveken történő tudományos aktivitás teljes mellőzését támasztja alá egy részletes török felmérés is (Olçay – Bulu, 2017). Ennek és a már hivatkozott (Dobos et. al, 2021) magyar felmérésnek a tapasztalatával első lépésként elkerülhetetlen igény mutatkozik – a mi esetünkben – egy Visegrádi 4 egyetemi rangsorra, hacsak nem akar a világgazdaság két nagy erőterének a találkozási pontja, a „Visegrád 4” régió felsőoktatása továbbra is a világranglisták „futottak még” kategóriájába tartozni. Addig is, a magyar, illetve a „Visegrádi 4” egyetemek számára a közös-képzések jelentenek „diplomata-útlevelet” a világgazdaság legértékesebb munkaerőpiacaira. Mint például a fudani diploma.

O SANCTA SIMPLICITAS!

1415-ben a konstanzi zsinaton máglyán elégették a híres cseh egyháztudóst, Husz Jánost, aki a szegény nép érdekében ütközött össze a hivatalos egyházzal. Amikor már a máglyán állt, azt látta, hogy egy szegény öregasszony – egy azok közül, akikért ő a mártírságot vállalta – buzgón cipel egy köteg rózsát a máglyához. Hiszen az öregasszony úgy tudta, nyilvánvalóan az akkori politikai állásfoglalás hatására, hogy egy eretneket, egy gonosztevőt égetnek el. Ekkor hangzott el Husz Jánostól a művelt európai világban attól fogva – remélhetőleg még mindig – mindenki által ismert latin szállóige: „ó szent együgyűség!” Amikor politikai indíttatásból egy olyan egyetem ellenében tüntetnek a magyar fiatalok, amelyek tudományos hírneve, a világrangsorban elfoglalt helye révén olyan diplomát nyújt – elvileg nekik is – amit csak a világ élmezőnyében szerezhetnének meg, vagyis legtöbbszörük számára elérhetetlen lenne, akkor sajnós késztetés érezhető eme szállóige használatára. Ezért született meg ez az írás.

JEGYZETEK

- ¹ Fényesen igazolja ez a tudományos szempontból legerősebb ARWU rangsor azt a történelmi tényt, amit Matolcsy György részletez az „Amerikai birodalom” című könyvében (2015), hogy az USA világpolitikai szuperhatalommá válásában milyen nagy szerepet játszott az „agyelszívás” a tudás befogadására és gazdasági-politikai hasznosítására való fogékonyság.
- ² 2015-ben jelen cikk Szerzője volt a felszámolásra ítélt, Kerekes Sándor professzor által alapított, az akkori Gazdálkodástudományi Kar tudományos publikációinak 2015-ben 10 intézet közül egyedül 42 %-át nyújtó (Kocsis et al, 2017) Környezettudományi Intézet igazgatója.
- ³ A Scopus pontozás módszerét lásd: Elsevier (2019).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csizmadia Norbert (2020): *Geofusion 2.0 – Towards a Long Term Sustainable Eurasian Growth and The Power of Geography in the Economic and Geopolitical World Order* – Pallas Athéné Kiadó, Budapest
- Csomós György (2017): Visualizing Cities International Scientific Collaboration: A Spatial Scientometric Approach Based on Scopus Data, *Regional Statistics* 7.1. pp 225-228
- Dobos Imre – Michalkó Gábor – Sasvári Péter (2021): The Publication Performance of Hungarian Economics and management Researchers. A Comparison with the Visegrád 4 Countries and Romania, *Regional Statistics* 11.2. pp 165-182
- ELSEVIER (2019): Research Metric Guidebook. Letöltés: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook>
- Kocsis Tamás – Tózsza István – Korompai Attila (2017): Az egyetemi oktatás méretgazdaságosságáról pénzügyi megközelítésben a Budapesti Corvinus egyetem példáján keresztül, *Köz-Gazdaság* 12:5 pp 309-323
- Matolcsy György (2015): *Az amerikai birodalom* – Pallas Athéné Geopolitikai Alapítvány, Budapest, 383 p.
- Olcay, G. – Bulu, M. (2015): Is Measuring the Knowledge Creation of Universities Possible? A Review of University Rankings. *Technological Forecasting and Social Change* 123. pp 153-160.
- THE: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2021>
- QS: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021>
- ARWU: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2020.html>
- RUR: <https://roundranking.com/ranking/world-university-rankings.html#world-2021>

A címlapon lévő kép forrása: Московская центральная церковь 2021, lásd: <https://mbchurch.ru/publications>